

WB134 We zien de wereld op onze eigen vreemde wijze
Opdracht gemaakt door Menno van Calcar

Docentenversie

Doel

De leerlingen krijgen inzicht in het gegeven dat wat we zien niet noodzakelijkerwijs de werkelijkheid is zoals ze is.

Algemeen

Klassen 1 t/m 3 havo/vwo

Lessituatie: 45/50/60 minuten vakles Filosofie, afhankelijk van gekozen opdracht verschillende middelen nodig

Introductie

Wat we zien hangt af van wat voor ogen we hebben. Onze ogen werken dan als een soort bril die we niet af kunnen zetten en die bepaalt wat we zien. Zo'n bril is te zien als een filter, of als een vertaalapparaat, ongeveer zoals je browser op de computer de eentjes en nulletjes vertaalt in tekst, beelden en geluid.

De Duitse filosoof Immanuel Kant beweerde dat we alles wat we zintuiglijk waarnemen al gefilterd is door maar liefst twee van zulke brillen: eentje die aan alles wat we waarnemen tijd en ruimte toevoegt (alles verschijnt ons immers als ruimtelijk en tijdelijk), en eentje die ons de waarneming op een bepaalde manier laat ordenen, op een logische manier. Die laatste bril zorgt er bijvoorbeeld voor dat we losse waarneembare eigenschappen tot één ding bijeenvoegen, zoals de kleur en vorm, geur, smaak (bah) enzovoort bijeen kunnen voegen tot 'roos'. Kant zei wel dat alle mensen dezelfde twee brillen hebben, zodat iedereen in ieder geval hetzelfde waarneemt.

Een andere theorie spreekt over de 'theoriegeladenheid van de waarneming' en zegt dat wat we zien bepaalt wordt door onze kennis van en ideeën over de werkelijkheid. Zo zal een bioloog verschillende soorten gras zien, terwijl ik alleen maar gras zie, en zo zal een hongerig mens andere dingen waarnemen in de winkelstraat dan iemand die op zoek is naar een nieuwe trui. Hierbij kan iedereen een andere bril ophebben en kan die bril veranderen.

De conclusie van beide theorieën is dat we de werkelijkheid op een bepaalde en vooral bepalende manier waarnemen, en dat wat we zien meer zegt over ons dan over die werkelijkheid.

In het filmpje zie je steeds iets anders doordat je met verschillende instrumenten kijkt. Uit het bovenstaande volgt dat jij als mens bij verschillende opdrachten iets anders ziket.

In de onderstaande opdrachten ga je de juistheid na van deze stelling door het uitvoeren van verschillende opdrachten.

Activiteiten

Opdracht 1

Bedenk verschillende soorten 'brillen' en beschrijf hoe de wereld er daarmee uitziet. Denk bijvoorbeeld aan een 'bril' waardoor blauwe voorwerpen er simpelweg niet zijn.

Opdracht 2

Observeer iemands gedrag en schrijf nauwkeurig op wat je ziet, terwijl je je uiterste best doet iedere interpretatie van dat gedrag achterwege te laten. Als iemand bijvoorbeeld gaapt schrijf je op dat iemand gaapt, niet dat hij slaperig of verveeld is. Observeer dezelfde persoon en kijk wie er het meest neutraal / feitelijk kan blijven.

Opdracht 3

Het is je vast wel eens opgevallen dat je door het bewust worden van het één of ander, je dat één of ander opeens overal ziet. Denk bijvoorbeeld eens aan hoe weinig witte auto's er zijn en het gaat je opeens opvallen dat er heel weinig witte auto's zijn. Wat je klasgenoten zien is dus te beïnvloeden; organiseer een speurtocht naar onopvallende dingen, zoals plinten in het schoolgebouw, of meisjes met zwarte schoenen aan.

Opdracht 4

Verzamel verschillende voorwerpen, doe een klasgenoot een blinddoek en dikke winterhandschoenen aan en laat hem raden wat hij in handen krijgt.

Opdracht 5

Beschrijf een voorwerp, waarbij je alleen kleuren en eenvoudige vormen mag gebruiken. Klasgenoten moeten vervolgens raden wat je hebt beschreven.

Opdracht 6

Gebruik optische illusies (in overvloed te vinden op het internet) om je klasgenoten een rad voor ogen te draaien.

Opdracht 7

De resultaten van de opdrachten worden plenair besproken: wat zijn de consequenties hiervan voor ons als mensen?